

The Island

En science-fiction om hur den framtida gentekniken - som gör det möjligt att klonas exakta kopior av människor - skapar etiska problem. Hur delar vi in människor i goda och onda, dåliga och nyttiga? Var går gränserna? Och vilka äger rätt att bestämma?

Rekommenderad från åk 9 och gymnasiet

EN FILMHANDLEDNING AV
EVA BERGQVIST

Handling

Året är 2019. I en underjordisk byggnad i ödemarken lever människor isolerade från omvärlden. Jordan sägs ha drabbats av en slags förorening, kontamination, som omöjliggör ett liv utanför anläggningen. Livet innanför är starkt reglerat. Alla bor i hypermoderna celliknande rum, går klädda i vita overaller och utför samma slags handlingar. Avancerad teknisk utrustning mäter varje individs hälsotillstånd och näringsintaget är strikt uträknat. Alla är märkta med en kod som bränts in på handleden. Över koden är ett armband fastnitat. Armbandet kan läsas av elektroniskt och på en sekund ange bärarens identitet. Vakter ser till att alla regler följs och att ingen tar sig ut. Livet innan katastrofen minns människorna nästan inget av. Det som håller livsgnistan uppe är Lotteriet. Varje vecka lottas några av människorna till att lämna anläggningen för ett liv på The Island, Ön, den enda patogenfria

zon som finns kvar på jorden. Där kan man leva i frihet och njuta av sol, vatten och frisk luft.

Lincoln 6 Echo trivs inte med det inrutade livet. Efter en natt med mardrömmar kallas han till anläggningens chef, Doktor Merrick. När Lincoln säger att han längtar efter något mer än den tillvaro som anläggningen kan erbjuda utför Merrick en smärtsam undersökning på honom. Han vill se hur Lincolns hjärna fungerar. Lincoln går tillbaka till det enformiga arbetet som består i att spruta näring i långa slangar. Ingen vet vart de leder men Lincoln undrar. Samma kväll vinner Jordan 6 Delta, en kvinnlig vän till Lincoln, lotteriet. Lincoln blir misstänksam. Han har sett en mapp med Jordans foto på Doktor Merricks skrivbord. Lincoln frågar Jordan om hon är sjuk men hon svarar nekande.

Samma natt tar sig Lincoln in i en del av anläggningen som endast personalen har tillträde till. Han gör en fasansfull upptäckt. Lotterivinnarna har inte åkt till The Island. De dödas efter att ha opererats och berövats olika kroppsdelar. Lincoln inser att Jordans liv är i fara. De flyr. På vägen ut ur anläggningen ser de långa rader av människoliknande varelser ligga i en slags behållare stirrande på bildskärmar från vilka Doktor Merrick mässar: "Du vill åka till the Island!" De upptäcker också att den omkringliggande miljö de kan se inifrån anläggningens fönster är ett hologram, en optisk synvilla.

Väl utanför inandas Lincoln och Jordan den friska luften. De förstår att jorden aldrig utsatts för någon kontamination. Det tar sig till en bar där de stöter på Mac, en

datatekniker som tillhör personalen på anläggningen. Mac berättar motvilligt att Lincoln och Jordan - i motsats till honom själv - är kloner av redan existerande personer. De är skapade för att vara reservdelar till människor som vill kunna förlänga sina liv. Sponsorerna som de kallas, har betalat stora summor för sina "livförsäkringar". De båda klonerna blir bestörta. Med Macs hjälp tar de tåget till Los Angeles där Lincolns sponsor, Tom Lincoln bor. Planen är att sponsorn vid åsynen av de mänskliga klonerna ska känna empati och hjälpa dem att avslöja för världen vad som pågår.

Färden till Tom Lincoln blir inte lätt. Lincoln och Jordan jagas av en elitstyrka som anläggningens chef, Doktor Merrick anlitat. Mycket pengar står på spel. Staten har investerat 120 miljarder dollar i verksamheten. Det får inte komma ut att produkterna - som Merrick föredrar att kalla dem - i själva verket är långt mer utvecklade än de vegeterande varelser som han presenterar dem som. Efter år av forskning har han funnit att klonerna behöver känslor och ett socialt liv om organen ska kunna utvecklas och hållas vid liv. Därför har han också låtit programmera in ett begränsat antal minnen i deras hjärnor samt något att längta efter, *The Island*. Att ha två kloner på rymmen kan medföra att allt avslöjas.

Lincoln och Jordan lyckas skaka av sig elitstyrkan som jagar dem och det tar sig till sponsorn, Tom Lincoln. Tom säger att han ska hjälpa dem men vill i själva verket inte bli av med sin livförsäkring. I hemlighet kontakter han Doktor Merrick som får besked om var de båda klonerna befinner sig. När elitstyrkan dyker upp har de order att döda klonerna. En förväxling sker. Tom Lincoln skjuts till döds. Klonen Lincoln hävdar snabbt att han är Tom Lincoln.

Tillbaka i Toms hem väntar Jordan på Lincoln. De möts i en kyss, något som de bara sett på film i ett skyltfönster. Vid odlandet av klonerna har Merrick av bekvämlighetsskäl tagit bort sexualdriften. Lincoln och Jordan uppfattar dock kyssen som sensationell och låter känslorna leda till mer.

Lincoln kontaktas per telefon av anläggningens informationschef. I tron att det är Tom Lincoln han talar med erbjuds Lincoln att helt kostnadsfritt få en ny klon. Allt han behöver göra är att komma till anläggningen för provtagning. Informationschefen beklagar också djupt det som hänt och informerar Lincoln om att ett stort antal felaktiga produkter kommer att dras tillbaka. Lincoln förstår att hans vänner på anläggningen kommer att dödas.

Lincoln tackar ja till erbjudandet och förs till anläggningen. Dit kommer även Jordan efter att ha gripits. Båda övermannar personalen och samtliga kloner befrias. I ett kritiskt skede får Jordan överraskande hjälp av elitstyrkans chef, Albert Laurent, som nu gått över på klonernas sida. Han har fått avsmak för Doktor Merricks självutnämnda roll som härskare över liv och död. Som svart har han också egna erfarenheter av att vara brännmärkt och betraktad som mindre värd.

Doktor Merrick och Lincoln möts i en våldsam uppgörelse. Merrick stryps hängande i en kedja från taket samtidigt som taket rasar in av de kollapsande maskinerna. Anläggningens verksamhet har stannat. Frisk luft och soljus tränger in i byggnaden och portarna slås upp. Invånarna springer lyckliga ut och sprids över kullarna med ansiktena uppsträckta mot himlen. Lincoln och Jordan kysser varandra. Elitstyrkans chef, Laurent, betraktar nöjd skeendet.

Genteknik - ett ämne i tiden

The Island är en framtidsskildring där tekniska framsteg har gjort det möjligt att skapa exakta kopior av människor. Även i verkligheten har forskningen inom genteknik hunnit långt. Idag är det fullt möjligt att skapa kopior av djur genom kloning. I korthet går tekniken ut på att man tar en kroppscell från vilken del som helst av ett djur. Från kroppscellen avskiljs sedan den cellkärna som bär på alla arvsanlag. Cellkärnan förs ihop med ett obefruktat ägg från vilken hona som helst efter att äggets egna arvsanlag opererats bort. Äggcellen som nu innehåller andra arvsanlag än de som fanns där från början läggs i en skål med näringsämnen. Där delar den sig och ett embryo utvecklas. Embryot planteras in i en livmoder. Där utvecklas det till en färdig unge som blir en exakt kopia av det djur man tagit cellkärnan från.

Kloning kan tyckas vara en okomplicerad process men det behövs tusentals ägg innan man till slut har lyckats få en unge född. Det är inte heller säkert att ungarna blir friska. Det finns tecken som tyder på att kopian eventuellt är svagare eftersom ett flertal klonade djur inte levt lika länge som originalen. Det första djur som skapats genom kloning är fåret Dolly som föddes 1997. Födelsen skapade debatt. Tekniken är ännu ung och man vet inte så mycket om de eventuella risker som kan uppstå i samband med kloning. Vissa forskare hoppas dock att kloning ska få betydelse inom områden som kreatursavel och utrotningsshotade djur. Att till exempel mångfaldiga storproducerande

mjölkkor för att förbättra lönsamheten samt att se till att djurarter inte dör ut skulle vara några argument för kloning.

Tekniken för att klona människor finns redan. En del hävdar att det existerar klonade människor men inget talar för att detta är sant. I Sverige är det sedan 1 april 2005 förbjudet med reproduktiv kloning, det vill säga att klona hela människor. Däremot kommer det att bli tillåtet med terapeutisk kloning då patienter behöver celler i samband med transplantationer. Man använder då samma teknik som vid reproducering av en individ men när man kommit till embryostadiet skärs embryot sönder. Man isolerar sedan vissa celler som får växa till sig och bli stamceller, celler som utvecklas till olika typer av kroppsceller. På så sätt kan man få fram celler med samma genuppsättning som hos den sjuke vilket skulle förhindra avstötning av organ.

Att diskutera: Etik & moral

- Kloning är ett omdebatterat område. Att formge liv kan få stora konsekvenser inom en mängd olika områden. Hur långt kan man gå när det gäller att påverka den naturliga balansen i naturen, tycker du? Vilka för- respektive nackdelar finns med kloning? Klonade djur existerar redan. Skulle du tacka ja till att få din hund klonad? Är det mer försvarbart att klonas djur än att klonas människor eller är även det oetiskt? Har livet en mening i sig och något vi inte bör ingripa i?

- *The Island* ger en mörk bild av framtidsmänniskan. Fixerad vid evigt liv gör hon allt för att undvika åldrandet och döden. Dagens samhälle ser inte så annorlunda ut. Många människor är kroppsfixerade och skönhetsoperationerna ökar. Att gå till tandläkaren eller frisören betraktas som naturligt. Att göra en ansiktslyftning eller en fettsugning är mer laddat även om det blir allt vanligare. Ska man över huvud taget åtgärda något i sin kropp, tycker du? Var går gränsen för dig?

- Att hålla sig vid liv riktigt länge fungerar kanske om man - som i filmen - får sina organ utbytta. Att använda djurs organ som reservdelar är idag fullt möjligt, anser många forskare. Man vet dock väldigt lite om konsekvenserna av sådana transplantationer. Vad anser du om att djur eventuellt ska tjäna oss människor som en slags

reservdelsbank? Är det skillnad på att döda djur för att äta och att döda djur för att leva längre? Hur ser du på det här?

Att diskutera: Makt & profithunger

- Vad driver Doktor Merrick att handla som han gör? Pengar? Makt? Hur viktigt är pengar och makt i dina ögon? Att ha makt över sitt eget liv är naturligt men är det viktigt att ha makt över andras? Det sägs att människor som känner liten makt inom sig kräver stor makt utanför sig och tvärtom. Vad tror du om det?

- Doktor Merrick ser sig själv som en välgörare eftersom han genom sin forskning påstår sig hjälpa andra människor. Han har också utnämnt sig till härskare över liv och död. Finns det människor som har rätten att inta den rollen, anser du? Om ja, i vilka situationer?

- Doktor Merrick ljuger friskt när verksamheten på anläggningen tar sig vägar som ingen kunnat förutspå. Mycket står på spel. Går det att förstå honom? Kan lögn någon gång vara försvarbart, tycker du? När, i så fall? Hur viktigt är det att odla sin ärlighet? Kan man vara en god människa och samtidigt ljuga regelbundet?

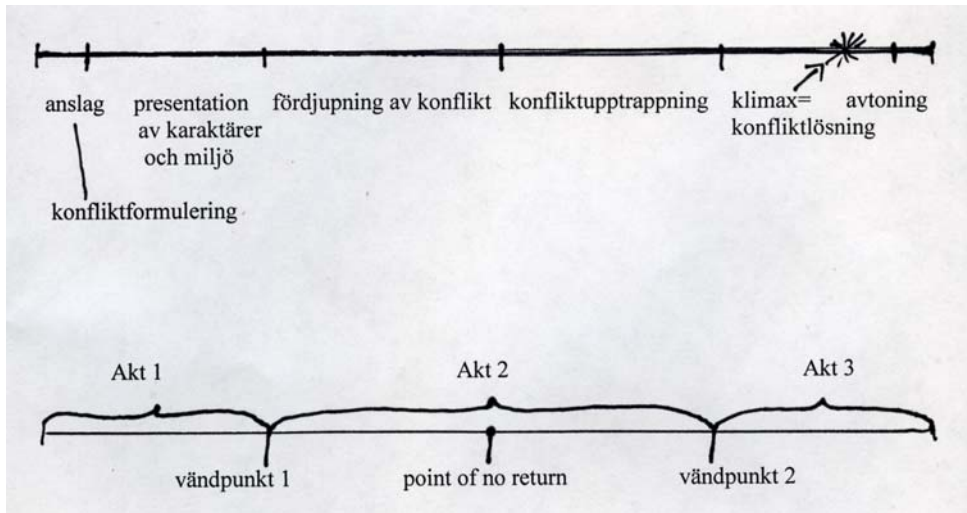
- I filmen har staten investerat stora summor i verksamheten på anläggningen. Vad kan de styrande ha för intresse i det hela? Vad driver dem? Skulle detta kunna hända på riktigt?

Att diskutera: Förtryck & utanförskap

- I filmen står de klonade varelserna utanför resten av samhället trots att de tänker och känner som riktiga människor. De får mat och omvårdnad men utnyttjas skningslöst för att sedan slängas på sophögen. Finns denna snedfördelning även i det verkliga livet, tycker du? Finns det grupper i samhället som behandlas sämre än andra? Om ja, vad kan man göra åt det?

- Albert Laurent, chefen för elitstyrkan, byter sida i slutstriden. Vad får honom att omvärdera situationen? Vilken betydelse har det att han som svart befriar de vitklädda klonerna? Är det en tillfällighet att huvudkaraktären Lincoln har samma namn som den president (Abraham Lincoln) som avskaffade slaveriet 1865?

Den anglosaxiska dramaturgimodellen

• På vilket sätt kan utvecklingen inom genteknik medföra att maktbalansen rubbas och att de sociala skillnaderna blir ännu större? Kan detta förhindras?

• Vilka karaktärer i filmen utövar förtryck? Vilka gör det inte? Vem ändrar sig? Hur blir vissa människor förtryckare? Finns ondska som egen existens, tror du? Eller blir vi människor påverkade och formade till att utföra onda handlingar?

• Vad är en god människa? Hur blir man en god människa? Hur skulle ett samhälle där bara godhet råder se ut?

Att diskutera: Kärlek & relationer

• När sponsorn Tom Lincoln skjuts till döds har Lincoln en möjlighet att ta hans identitet och leva ett lugnt och bekymmersfritt liv. Ändå väljer han att utsätta sig för stora risker genom att åka tillbaka till anläggningen för att försöka befria de andra klonerna. Varför?

• Finns det en naturlig del av oss människor som värnar om andra, tror du, eller är den upptränad? Hur kommer det sig att vissa blir människor som kämpar för mänskligheten medan andra kämpar mot den?

• Doktor Merrick säger att klonerna inte har några sexuella känslor för varandra och att all närhet är förbjuden. Ändå verkar Lincoln och Jordan dragna till varandra. I slutet får de varandra vilket är ett traditionellt sätt att avsluta en film. Vad tycker du om slutet? Är kärlek och sexuell attraktion något som alla människor känner och vill ha, eller kan man bli lycklig även utan en sexuell relation?

Filmens genre och dramaturgi

The Island hör till genren science fictionfilm. Filmen ger en fiktiv skildring av hur världen och de vetenskapliga framstegen skulle kunna se ut i framtiden. Denna filmgenre plockar ofta upp värderingar från rådande strömningar i samhället vilket många gånger resulterar i en ganska dyster världsbild. *The Island* är inget undantag. Här står makt, pengar och drömmen om evigt liv i centrum för människors intressen. Det är de förtryckta och mindre vetande som får stå för empati och värnande om

livet. *The Island* har även drag av dramafilm, actionfilm och thriller. Många av de populärkulturfilmer som produceras idag har inslag av olika genrer. *The Island* kan därför både ses som en spännande, fartfylld underhållningsfilm samtidigt som den tydligt formulerar problemområden som kräver eftertanke och som tål att diskuteras.

The Island följer den anglosaxiska dramaturgimodellen med ett anslag, konfliktformulering, fördjupning av konflikten, upptrappning av konflikten, klimax och avtoning. Handlingen kan också delas in i tre akter med en point of no return mitt i andra akten. Rent generellt kan sägas att första akten och sista akten utgör runt 25% var av den sammanlagda tiden. Andra akten är dubbelt så lång. I *The Island* kommer första vändpunkt- som inleder andra akten- när Lincoln upptäcker den hemliga operationsavdelningen och förstår vad verksamheten går ut på. Point of no return är när Lincoln och Jordan inser att de är kloner och beslutar sig för att letar reda på sina sponsorer så att allt kan avslöjas.

Andra vändpunkt - som inleder tredje akten - är när Tom Lincoln skjuts. Här tar Lincoln Toms identitet vilket möjliggör ett återvändande till anläggningen och den stora uppgörelsen.

Bearbetning av filmupplevelsen

Det finns många olika vägar att gå när man sett film med en klass. Det kanske vanligaste sättet att bearbeta en filmupplevelse är ett samtal i storgrupp. Det är dock inte säkert att den metoden ger den enskilda eleven mest. Att samtala om filmupplevelsen i liten grupp, flödesskriva, skissa, gruppgestalta eller på annat sätt aktivt bearbeta sina tankar och känslor brukar fungera bättre eftersom alla är aktiva. Gruppen får också ut mer av filmen om man ger efterarbetet tid och engagemang. En första bearbetning bör göras inom två dagar efter visad film. Filmupplevelser är färskvara. Filmens teman kan man dock arbeta med hur länge som helst. De går att bredda och fördjupa, anknyta till andra skolämnen eller utveckla i en riktning man tidigare inte tänkt på. Om man är svensk-lärare kan svenskämnet olika uttrycksformer lätt integreras med arbetet runt film. Även andra ämnen kan ha stort utbyte av att arbeta med den på olika sätt och då utifrån det specifika skolämnets förutsättningar.

En balans mellan struktur och öppenhet bör eftersträvas i efterarbetet. Att ha tänkt igenom hur man vill använda filmen och fokusera på några få bärande punkter är viktigt. Samtidigt bör man följsamt lyssna in elevernas egna upplevelser och lyfta fram deras tankar och känslor. Att starta med frågan "Vad tyckte du om filmen?" kan fungera i en tillåtande grupp med hög social kompetens. I de flesta grupper kan dock frågan med fördel vänta. En, enda negativ kommentar från en tongivande elev kan göra att hela gruppen tystnar. Dessutom brukar omdömet bli mera nyanserat om man väntar med frågan till slutet av lektionen eftersom nya tankar tillförts under bearbetningen. Att knyta ihop alla trådar och tillsammans formulera filmens sensmoral är också något som bör ligga i slutet av den första lektionen.

Att göra ett lektionspaket på flera lektioner brukar slå väl ut. Då fördjupas upplevelsen av filmen. Arbetspassen hänger också ihop vilket tydliggör och konkretiserar arbetsområdet för eleverna.

Lektion 1 (samtal om filmen)

Bearbeta filmen med hjälp av post-it-lappar och Aidan Chambers system för bearbetning av litteratur. Ge varje elev fyra lappar var. Be var och en skriva ett plus (+) på en lapp, ett minus (-) på en, ett frågetecken (?) på en och ett M (mönster) på en.

Uppmana sedan alla att på respektive lapp skriva något som är positivt med filmen, något som är negativt, något som man undrar över eller inte förstår samt något i filmen som påminner om något man sett, hört eller läst. Under tiden gör läraren fyra olika spalter på tavlan, en för varje tecken. När alla är klara sätter de upp sina lappar i respektive spalt på tavlan

Läraren grupperar lapparna snabbt så att liknande åsikter kan behandlas samtidigt. Därefter betar läraren av spalt för spalt; ställer frågor, lyssnar, reder ut, förtydligar, känner in, drar fram i ljuset och sammanfattar med gruppens hjälp. Filmens teman blir synliga och diskuteras. Läraren går ut och in ur filmen, ut och in ur elevernas egna liv och erfarenheter.

På slutet knyts säcken ihop: Vad handlar filmen om på djupet? Vilken är filmens sensmoral? Vad tycker du om filmen??

Läxa till lektion 3 (förhoppningsvis samkörning med NO:n):

Ta reda på fyra faktauppgifter om genmanipulation och kloning. Du ska kunna förklara minst två av dem. Ta med till lektion 3.

Lektion 2 (filmkunskap)

Filmens genre och dramaturgi. Försök att genrebestämma filmen tillsammans med eleverna. Vad är utmärkande för genren? Hur stämmer detta på just den här filmen? Vilka andra genrer känner de till? Minigrupparbete. Upp på tavlan.

Kan man organisera filmerna i grupper utifrån från teman och stilmässiga drag? Vilka genrer gillar eleverna själva?

Rita upp de två dramaturgimodellerna på tavlan. Låt eleverna i smågrupper diskutera vilka scener som utgörs av de olika faserna i den anglosaxiska modellen. Låt dem också försöka pricka in vändpunkterna och point of no return i treaktsmodellen. Lyckas filmen berättarmässigt

hålla intresset och tempot uppe? Vad är bra rent dramaturgiskt? Mindre bra? Vad tyckte de om slutet?

Var det något i handlingen som överraskade dem? Diskutera också för- och nackdelar med en förutsägbar handling.

Lektion 3 (genteknik och värderingar)

Eleverna tar med sina fyra faktauppgifter till lektionen och sätter sig i smågrupper och jämför. Varje grupp får en stund på sig att förbereda en liten redovisning av vad de kommit fram till. Läraren förtydligar och strukturerar upp info på tavlan. När allt är utrett får grupperna skapa påståenden som ska användas i en heta stolen-övning. Varje grupp skapar 4-5 påståenden på ämnet. Därefter görs övningen.

Det är viktigt att det inte blir någon diskussion under arbetets gång. Heta stolen är en värderingsövning som går ut på att ta ställning. Åsikter och känslor ventileras men utan kommentar från de övriga. Övningen kan gärna avslutas med en liten bikupa där eleverna ges möjlighet att reflektera några minuter. En fråga man då kan ställa är: Vilka tankar uppkom hos dig under övningen?

Lektion 4 och 5 (vi skriver)

En av följande uppgifter väljs:

- insändare på något av filmens teman
- filmrecension
- science fiction -berättelse
- utredande text (gärna med startmeningar)

Utvärdering efter avslutat arbetsområde.

Information om genteknik

www.forskning.se
www.genteknik.nu
www.snf.se

Produktionsuppgifter

USA 2005

Originaltitel: The Island

Producent: Michael Bay, Walter F. Parkes, Laurie MacDonald

Manus: Caspian Tredwell-Owen, Alex Kurtzman, Roberto Orci

Regi: Michael Bay

Originalmusik: Steve Jablonsky

Klippning: Christian Wagner

I rollerna

Lincoln six Echo - Ewan McGregor

Jordan two Delta - Scarlett Johansson

Dr Merrick - Sean Bean

Albert Laurent - Djimon Hounsou

McCord (Mac) - Steve Buscemi

Tekniska uppgifter:

Längd: 2 tim 16 min

Format: Cinemascope

Ljud: Dolby SR, SRD, DTS, SDDS

Censur: Tillåten från 15 år

Svensk premiär: 26 augusti 2005

Distribution

Sandrew Metronome, Box 5612, 114 86 Stockholm Tel 08-762 17 00, fax 08-10 38 50 www.sandmet.com